

בלווייה של אבא, 22.7.08

הזכרונות הראשונים שלי מאבא הם ליד הפסנתר. כשהיה צעיר, כך סיפר לי, לא ידע במה לבחור -- במתמטיקה או במוסיקה. סבתא היתה מספרת כמה נשמה לרווחה כשבחר במתמטיקה. אני זוכרת אותו יושב ליד פסנתר כנף שתפש את מחצית הסלון, שהיה גם חדר השינה, ומגן מהראש כל מיני מנגינות שאתגעגע אליהן מאוד עכשיו. שנים אחר כך - עד לאחרונה בעצם - היה נכנס לחדרי בעודי מנגנת, מחווה דעה על יופייה של יצירה, או ממליץ על פיאניסימו או קצב איטי יותר.

אבא לימד אותי גם קרוא וכתוב. הוא האמין שילד חייב להתחיל כיתה א' ברגל ימין, ולכן, בסוף גן חובה, היינו יושבים על ספסל ליד הבית, משקיפים על עמק המצלבה וקוראים על דנה שקמה וחנה שנמה. אם היינו מסיימים כל מה שצריך, הייתי זוכה לטיול בעמק. רק שלא עזרו כל תחנוני - על כל צעד אחד ברגליים הארוכות שלו, הייתי אני צריכה לקפץ 3 צעדים בריצה. את ההשפלה של החודשים האחרונים, עם הרגליים שהכזיבו, אפשר רק לדמיין. מעולם לא שמענו על כך מילה.

ההשקעה בחינוך והשכלה בהחלט לא הסתיימה בשיעורי קרוא וכתוב. יום אחד, למשל, הופיע בבית עם קופסה מלאה קוביות עץ צבעוניות בכל מיני גדלים. הוא הודיע שקוראים להן "בדידים" והראה לנו כל מיני משחקים שאפשר לשחק בהם. לא זכור לי שהמילה 'חשבון' הוזכרה אי פעם באותו הקשר.

אבל יותר מאוחר, באיזשהו שלב כשהייתי בכיתה ה', הוא החליט שספרי הלימוד במתמטיקה לא מספיק טובים בשביל הילדים שלו. צריך, כך החליט, לכתוב ספרים חדשים, שהראשון מביניהם יהיה מוכן בדיוק כשאני - הבכורה - אתחיל כיתה ז'. זה הפך למפעל משפחתי קטן: הוא היה מחבר את הפרקים, המדפיסה הייתה יושבת בחדרי ומתקתקת במרץ, אמא הייתה מגיחה פעם אחת ואני עוד פעם, ואז היינו הולכים שנינו ברגל לשרטט, והייתי זוכה להקשיב להסברים על האיורים שאמורים לקשט את הדפים ובמיוחד את החידות. ואכן כיתה ז' נפתחה כמעט בכל הארץ עם ספרי מתמטיקה חדשים ומושקעים - "הספרים של משלר". אבא בהחלט ידע להפוך עולמות. מרץ ואנרגיה מעולם לא חסרו לו.

בהקדשה של הספר השני כתב:

"מוקדש בהוקרה לאמי, ברתה,

המאמינה שהשכלה היא

אחד הערכים החשובים ביותר

שהורים מצווים להקנות לילדיהם".

כך הוא האמין וכך פעל עם כל הילדים וגם עם הנכדים. כשהתגלו, למשל, כשרונות אמנותיים אצל נכדתו הבכורה, שירה, אמר לי: "אתם חייבים לפתח את זה" והתעקש על שיעורי אמנות ברמה הגבוהה ביותר.

אבל אבא ידע היטב גם לעשות הרבה כסף. כששהינו בשבתונים, היה מתעקש על אינספור טיולים ברחבי ארה"ב. ובל נשכח את הגיחות התלת-שנתיות לסיני בשנות השבעים. פרופ' משלר הנכבד היה מעמיס פגיו 404 מהוהה באישה וארבעה ילדים, על הגגון היה קושר אוכל וציוד (כולל ציוד צלילה) ל-10 ימים, וקדימה - לחושה של הבדואים בדהב ביחד עם משפחת בן-טוביה היקרה, בתקופה שבה סיני היה מקום ריק מאדם. אמא והבנים היו יורדים לצלילות בחופים נידחים. אבא, דורית הקטנטנה ואני היינו מחכים להם קרוב לחוף. בין אבא וביני שררה הסכמה שמאלמוגים ודגים מרהיבים ניתן ליהנות יפה מאוד גם בסנירקול, מבלי לבלות בסכנת נפשות במעמקים. וכשהתחשק לו, בערבים, היה אבא פותח בחושה את השולחן המתקפל שסחב מירושלים, יושב לו בבגד ים וכותב מאמרים.

אבא השתדל תמיד בכל מאודו להקשיב לבעיות והתלבטויות של אחרים ולעזור בפתרון, אבל בכל הנוגע לו עצמו, היה אדם מאוד מופנם. אני לא יודעת כמה מכס יודעים שבחמש השנים הראשונות לחייו גדל ללא אב. היה לו המזל להיוולד לאישה אצילת-רוח, שהחליטה שמבעל בוגד ממש כדאי להיפטר, אבל אין שום סיבה שלא לגדל בעצמה בן לתפארת. בתקופות שבהן הרגשתי בודדה, היה מספר לי על הילדים בגן בתחילת שנות השלושים, ועל כמה היו צוחקים עליו על כך שאין לו אבא. בתגובה, היה ממציא להם סיפורים על שלושה-ארבעה אבות שבעצם היו לו. הוא לא היה אחד שיאפשר לקומץ ילדים אכזריים לקלקל לו את החיים.

כשהיה בן חמש בערך, נישאה אימו בשנית ליהושע (אוסקר) משלר, שאימץ אותו כבן. לאביו הקדיש את ספרו הראשון:

"מוקדש בהוקרה לאבי, יהושע,

שהביאני בנערותי לאהבת המתמטיקה.

רבים מרעיונותיו על הוראת החומר ורבות משיטותיו

להביא את הנער לתגליות - נמצאים בספר זה".

כשלמדתי מתמטיקה לתואר ראשון, הבנתי באמת באיזה כשרון הוראה מיוחד הוא זכה. עד היום אני זוכרת אותו עומד בחליפה ועניבה בתחתית אולם מדעי הטבע בהר הצופים, כשלפחות 400 תלמידי אלגברה ליניארית שנה א' מעליו, והוא מנהל איתם שיחות על פרטים בהוכחות שלא הבינו. אחרי כל 'משפט-הוכחה' מסודר להפליא שרשם על הלוחות, היה שואל תמיד: "מי לא הבין?". וכשלא הצליח לשמוע את השאלות מהשורות האחרונות של האולם, היה מדלג בזריזות במעלה המדרגות ואומר לסטודנט: "אתה מוכן לחזור בבקשה על השאלה שלך? לא שמעתי טוב". הוא בוודאי לא היה אחד שיאפשר לבעייה מטרידה כגון שמיעה לא טובה להרוס את חייו. והסטודנטים רחשו לו הרבה חיבה וכבוד.

וכך גם עם המחלה הקשה שליוותה אותו במשך 50 שנה. כמעט איש לא ידע עליה. גם לא בני משפחה קרובים ביותר. רק אחרי הקטיעה של הרגל הראשונה כבר קשה היה להסתיר. אבל גם זה לא הפריע

לו להמשיך בדברים שאהב. עד יום לפני הקטיעה של הרגל השנייה, עסק במחקר ובהוראה. סיים עוד מאמר ברשימת פרסומים מפוארת, תיקן עוד עבודה של סטודנט. כל הזמן היה מודאג מן הספר בתורת המשחקים שכבר הגיע ל-1000 עמודים ועדיין לא הושלם. כשבועיים לפני הקטיעה השנייה, כשכבר סבל כאבים חזקים ביותר, לא ויתר על נסיעה ליערות הכרמל לחגוג את בר המצווה של נכדו יותם, שם זכה לראות בפעם האחרונה את כל תשעת נכדיו. ואפילו אחרי הקטיעה השנייה לא הפסיק להתעניין במעשיהם של הנכדים בקיץ. "תיסעו בזהירות!" הוא אמר לפני שעזבנו (המשפט הקבוע שלו לפני כל נסיעה), ובפעם הבאה כבר אי אפשר היה לדבר איתו.

אך למרות כל המרץ הזה לחיות את החיים עד תום וליהנות מהם, אי אפשר שלא להזכיר את הטרגדיה הנוראה בחייו של אבא. כמעט כולכם זוכרים את המעמד הזה לפני שמונה שנים, כשאחותי, דורית, נפטרה בפתאומיות בגיל 28. אותו שבוע היה השבוע היחידי שבו ראיתי את אבי בוכה. והוא בכה ביגון נוראי. אחרי אותו שבוע - אף מילה. הבית התמלא בתמונות של דורית שהוא צילם במשך חייה הקצרים. מעל לשולחן העבודה שלו תלה את התמונה האהובה עליו ביותר, שענייה התמימות של דורית בת ה-12 ניבטות ממנה. כל ימיו, גם בכיסא גלגלים, יום לפני הניתוח האחרון, היה יושב שם מתחת לתמונה ההיא, עובד בחריצות וביסודיות, אבל לעולם - אף מילה.

צר לי, אבא, שלא יכולת לדבר עליה איתי. רק פעם כתבת לי אי-מייל קצר נוגע-ללב על כמה נכון היה הדבר להזכיר את דורית במעמד בת המצווה של מיה. "שהילדים ילמדו שגם ברגעים השמחים אנחנו לא שוכחים את הדברים העצובים", כתבת. אני מודה לך על אותו מכתב.

השקעת את כל נפשך בכל היקר לך באמת - באשתך האהובה, בילדים, בנכדים, ובעבודתך שהביאה לך כל כך הרבה סיפוק. בנית לעצמך - ולנו - חיים לתפארת. עם כל הצער שבמוות בגיל צעיר יחסית למשפחתך - היום הוא יום הולדתך ה-81 - נחסך ממך גם הרבה, הרבה כאב. נוח על משכבך בשלום, אבא. יש המון בני אדם עם פינה מיוחדת מאוד בלב עבודך.

יעל משלר ענבר

maschler@research.haifa.ac.il